కృష్ణ యజుర్వేదీయ తైత్తిరీయారణ్యకమ్

||అరుణ ప్రశ్నః||

హరిః ఓమ్|| భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః| భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః| స్థిరైరఙ్గైస్తుష్టువాగ్ంసస్తనూభిః| వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః|| స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః| స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః| స్వస్తినస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః| స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు|| ఓం శాన్తిః శాన్తిః శాన్తిః||

ఓమ్|| భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః| భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః| స్థిరైరఙ్గైస్తుష్టువాగ్ంసస్తనూభిః| వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః|| స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః| స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః| స్వస్తినస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః| స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు|| ఆపమాపామపః సర్వాః| అస్మాదస్మాదితోఽముతః|[౧] అగ్నిర్వాయుశ్చ సూర్యశ్చ| సహ సంచస్కరర్ధియా|| వాయ్వశ్వా రశ్మిపతయః| మరీచ్యాత్మానో అద్రుహః| దేవీర్భువనసూవరీః| పుత్రవత్త్వాయ మే సుత|| మహానామ్నీర్మహామానాః| మహసో మహసస్స్వః| దేవీః పర్జ్జన్యసూవరీః| పుత్రవత్త్వాయ మే సుత||[౨] అపాశ్న్యుష్ణిమపా రక్షః| అపాశ్న్యుష్ణిమపా రఘమ్| అపాఘ్రామప చావర్తిమ్| అప దేవీరితో హిత|| వజ్రం దేవీరజీతాగ్శ్చ| భువనం దేవసూవరీః| ఆదిత్యానదితిం దేవీమ్| యోనినోర్ధ్వముదీషత|| శివానశ్శన్తమా భవన్తు| దివ్యా ఆప ఓషధయః|| సుమృడీకా సరస్వతి| మా తే వ్యోమ సందృశి||[3]

అముతః సుతౌషధయో ద్వే చ||1||

స్మృతిః ప్రత్యక్షమైతిహ్యమ్। అనుమానశ్చతుష్టయమ్। ఏతైరాదిత్యమణ్డలమ్। సర్వైరేవ విధాస్యతే॥ సూర్యో మరీచిమాదత్తే। సర్వస్మాద్భువనాదధి। తస్యాః పాకవిశేషేణ। స్మృతం కాలవిశేషణమ్॥ నదీవ ప్రభవాత్కాచిత్। అక్షయ్యాథ్స్యన్దతే యథా। [౪] తాం నద్యోఽభి సమాయన్తి। సోరుస్సతీ న నివర్తతే॥ ఏవం నానాసముత్థానాః। కాలాస్సంవథ్సరగ్గ్ శ్రితాః। అణుశశ్చ మహాశశ్చ। సర్వే సమవయన్త్రితమ్॥ సతైస్సర్వైస్సమావిష్టః। ఊరుస్సన్న నివర్తతే। అధిసంవథ్సరం విద్యాత్। తదేవ లక్షణే॥ [౫] అణుభిశ్చ మహద్భిశ్చ। సమారూఢః ప్రదృశ్యతే। సంవథ్సరః ప్రత్యక్షేణ। నాధిసత్త్వః ప్రదృశ్యతే॥ పటరో విక్లిధః పిఙ్గః। ఏతద్వరుణలక్షణమ్। యత్రైతదుపదృశ్యతే। సహస్రం తత్ర నీయతే॥ ఏకగ్ం హి శిరో నానా ముఖే। కృథ్స్నం తదృతులక్షణమ్। [౬] ఉభయతస్సప్తేన్ద్రియాణి। జల్పితం త్వేవ దిహ్యతే॥ శుక్లకృష్ణే సంవథ్సరస్య। దక్షిణవామయోః పార్శ్వయోః। తస్యైషా భవతి॥ శుక్రం తే అన్యద్యజతం తే అన్యత్। విషురూపే అహనీ ద్యౌరివాసి। విశ్వా హి మాయా అవసి స్వధావః। భద్రా తే పూషన్నిహ రాతిరస్త్వితి॥ నాత్ర భువనమ్। న పూషా। న పశవః। నాదిత్యస్సంవథ్సర ఏవ ప్రత్యక్షేణ ప్రియతమం విద్యాత్। ఏతద్వై సంవథ్సరస్య ప్రియతమగ్ం రూపమ్। యోఽస్య మహానర్థ ఉత్పథ్స్యమానో భవతి। ఇదం పుణ్యం కురుష్వేతి। తమాహరణం దద్యాత్॥ [౭]

యథా లక్షణ ఋతులక్షణం భువనగ్ం సప్త చ॥2॥

సాకంజానాగ్ం సప్తథమాహురేకజమ్। షడుద్యమా ఋషయో దేవజా ఇతి। తేషామిష్టాని విహితాని ధామశః। స్థాత్రే రేజన్తే వికృతాని రూపశః॥ కో ను మర్యా అమిథితః। సఖా సఖాయమబ్రవీత్। జహాకో అస్మదీషతే॥ యస్తిత్యాజ సఖివిదగ్ం సఖాయమ్। న తస్య వాచ్యపి భాగో అస్తి। యదీగ్ం శృణోత్యలకగ్ం శృణోతి॥ [౮] న హి ప్ర వేద సుకృతస్య పన్థామితి॥ ఋతుర్ ఋతునా నుద్యమానః। వినానాదాభిధావః। షష్టిశ్చ త్రిగ్ంశకా వల్గాః।

శుక్లకృష్ణౌ చ షాష్టికౌ॥ సారాగవస్త్రైర్జరదక్షః। వసన్తో వసుభిస్సహ। సంవథ్సరస్య సవితుః।
ప్రైషకృత్ప్రథమః స్మృతః॥ అమూనాదయతేత్యన్యాన్। [౯] అమూగ్శ్చ పరిరక్షతః। ఏతా
వాచః ప్రయుజ్యన్తే। యత్రైతదుపదృశ్యతే॥ ఏతదేవ విజానీయాత్। ప్రమాణం కాలపర్యయే।
విశేషణం తు వక్ష్యామః। ఋతూనాం తన్నిబోధత॥ శుక్లవాసా రుద్రగణః। గ్రీష్మేణాఽఽవర్తతే
సహ। నిజహన్ పృథివీగ్ం సర్వామ్।[౧౦] జ్యోతిషాఽప్రతిఖ్యేన సః॥ విశ్వరూపాణి వాసాగ్ంసి।
ఆదిత్యానాం నిబోధత। సంవథ్సరీణం కర్మఫలమ్। వర్షాభిర్దదతాగ్ం సహ॥ అదుఃఖో
దుఃఖచక్షురివ। తద్మాఽఽపీత ఇవ దృశ్యతే। శీతేనావ్యథయన్నివ। రురుదక్ష ఇవ దృశ్యతే॥
హ్లాదయతే జ్వలతశ్చైవ। శామ్యతశ్చాస్య చక్షుషీ॥ యా వై ప్రజా భృగ్గ్శ్యన్తే। సంవథ్సరాత్తా
భృగ్గ్శ్యన్తే। యాః ప్రతితిష్ఠన్తి। సంవథ్సరే తాః ప్రతితిష్ఠన్తి। వర్షాభ్య ఇత్యర్థః॥[౧౧]

శృణోత్యన్యాన్థ్సర్వామేవ షట్చ॥3॥

అక్షిదుఃఖోత్థితస్యైవ। విప్రసన్నే కనీనికే। ఆఙ్క్తే చాద్గణం నాస్తి। ఋభూణాం తన్నిబోధత॥
కనకాభాని వాసాగ్ంసి। అహతాని నిబోధత। అన్నమశ్నీత మృజ్మీత। అహం వో జీవనప్రదః॥
ఏతా వాచః ప్రయుజ్యన్తే। శరద్యత్రోపదృశ్యతే।[౧౨] అభిధూన్వన్తోఽభిఘ్నన్త ఇవ। వాతవన్తో
మరుద్గణాః॥ అముతో జేతుమిషుముఖమివ। సన్నద్ధాస్సహ దదృశే హ।
అపధ్వస్తైర్వస్తివర్ణైరివ। విశిఖాసః కపర్దినః॥ అక్రుద్ధస్య యోథ్స్యమానస్య। క్రుద్ధస్యేవ
లోహినీ। హేమతశ్చక్షుషీ విద్యాత్। అక్ష్ణయోః క్షిపణోరివ॥ [౧౩] దుర్భిక్షం దేవలోకేషు।
మనూనాముదకం గృహే। ఏతా వాచః ప్రవదన్తీః। వైద్యుతో యాన్తి శైశిరీః॥ తా అగ్నిః
పవమానా అన్వైక్షత। ఇహ జీవికామపరిపశ్యన్న్। తస్యైషా భవతి॥ ఇహేహ వస్స్వతపసః।
మరుతస్సూర్యత్వచః। శర్మ సప్రథా ఆవృణే॥[౧౪]

దృశ్యత ఇవావృణే॥4॥

అతితామ్రాణి వాసాగ్ంసి। అష్టి వజ్రి శతఘ్ని చ। విశ్వే దేవా విప్రహరన్తి। అగ్నిజిహ్వా అసశ్చత॥ నైవ దేవో న మర్త్యః। న రాజా వరుణో విభుః। నాగ్నిర్నేన్ద్రో న పవమానః। మాతృక్కచ్చన విద్యతే॥ దివ్యస్యైకా ధనురార్త్నిః। పృథివ్యామపరా శ్రితా। [౧౫] తస్యేన్ద్రో వమ్రిరూపేణ। ధనుర్జ్యామఛినత్స్వయమ్॥ తదిన్ద్రధనురిత్యజ్యమ్। అభ్రవర్ణేషు చక్షతే। ఏతదేవ శంయోర్బార్హస్పత్యస్య। ఏతద్రుద్రస్య ధనుః॥ రుద్రస్య త్వేవ ధనురార్త్నిః। శిర ఉత్పిపేష। స ప్రవర్గ్యోఽభవత్। తస్మాద్యస్సప్రవర్గ్యేణ యజ్ఞేన యజతే। రుద్రస్య స శిరః ప్రతిదధాతి। నైనగ్ం రుద్ర ఆరుకో భవతి। య ఏవం వేద॥[౧౬]

శ్రితా యజతే త్రీణి చ॥5॥

అతర్యార్ధ్వక్షోఽతిరశ్చాత్। శిశిరః ప్రదృశ్యతే। నైవ రూపం న వాసాగ్ంసి। న చక్షుః ప్రతిదృశ్యతే॥ అన్యోన్యం తు న హిగ్గ్స్రాతః। సతస్తద్దేవలక్షణమ్। లోహితోఽక్ష్ణి శారశీర్ష్ణిః। సూర్యస్యోదయనం ప్రతి॥ త్వం కరోషి న్యఞ్జలికామ్। త్వం కరోషి నిజానుకామ్। [౧౭] నిజానుకా మే న్యఞ్జలికా। అమీ వాచముపాసతామితి॥ తస్మై సర్వ ఋతవో నమన్తే। మర్యాదాకరత్వాత్ప్ర పురోధామ్। బ్రాహ్మణ ఆప్నోతి। య ఏవం వేద॥ స ఖలు సంవత్సర ఏతైస్సేనానీభిస్సహ। ఇన్ద్రాయ సర్వాన్కామానభివహతి। స ద్రప్సః। తస్యైషా భవతి॥[౧౮] అవ ద్రప్సో అగ్ంశుమతీమతిష్ఠత్। ఇయానః కృష్ణో దశభిః సహస్రైః। ఆవర్తమిన్ద్రః శచ్యా ధమన్తమ్। ఉపస్నుహి తం నృమణామథద్రామితి॥ ఏతయైవేన్ద్రః సలావృక్యా సహ। అసురాన్పరివృశ్చతి। పృథివ్యగ్ంశుమతీ। తామన్వవస్థితః సంవత్సరో దివం చ। నైవం విదుషాఽఽచార్యాన్తేవాసినౌ। అన్యోన్యస్మై ద్రుహ్యాతామ్। యో ద్రుహ్యతి। భ్రశ్యతే స్వర్గాల్లోకాత్। ఇత్యృతుమణ్డలాని। సూర్యమణ్డలాన్యాఖ్యాయికాః। అత ఊర్ధ్వగ్ం సనిర్వచనాః॥[౧౯]

నిజానుకాం భవతి ద్రుహ్యాతాం పఞ్చ చ॥6॥

ఆరోగో భ్రాజః పటరః పతఙ్గః। స్వర్ణరో జ్యోతిషీమాన్ విభాసః। తే అస్మై సర్వే దివమాతపన్తి। ఊర్జం దుహానా అనపస్ఫురన్త ఇతి॥ కశ్యపోఽష్టమః। స మహామేరుం న జహాతి। తస్యైషా భవతి॥ యత్తే శిల్పం కశ్యప రోచనావత్। ఇన్ద్రియావత్పుష్కలం చిత్రభాను। యస్మిన్త్సూర్యా అర్పితాస్సప్త సాకమ్।[౨౦] తస్మిన్రాజానమధి విశ్రయేమమితి॥ తే అస్మై సర్వే కశ్యపాజ్జ్యోతిర్లభన్తే। తాన్సోమః కశ్యపాదధి నిర్ధమతి। భ్రస్తాకర్మకృదివైవమ్॥ ప్రాణో జీవానీన్ద్రియజీవాని। సప్త శీర్షణ్యాః ప్రాణాః। సూర్యా ఇత్యాచార్యాః॥ అపశ్యమహమేతాన్ సప్త సూర్యానితి। పఞ్చకర్ణో వాత్స్యాయనః। సప్తకర్ణశ్చ ప్లాక్షిః।[౨౧] ఆనుశ్రవిక ఏవ నౌ కశ్యప ఇతి। ఉభౌ వేదయితే। న హి శేకుమివ మహామేరుం గన్తుమ్॥ అపశ్యమహమేతత్సూర్యమణ్డలం పరివర్తమానమ్। గార్గ్యః ప్రాణత్రాతః। గచ్ఛన్త మహామేరుమ్। ఏకం చాజహతమ్॥ భ్రాజపటరపతఙ్గా నిహనే। తిష్ఠన్నాతపన్తి। తస్మాదిహ తప్త్రితపాః।[౨౨] అముత్రేతరే। తస్మాదిహాతప్త్రితపాః॥ తేషామేషా భవతి॥ సప్త సూర్యా దివమనుప్రవిష్టాః। తానన్వేతి పథిభిర్దక్షిణావాన్। తే అస్మై సర్వే ఘృతమాతపన్తి। ఊర్జం దుహానా అనపస్ఫురన్త ఇతి॥ సప్తర్త్విజస్సూర్యా ఇత్యాచార్యాః॥ తేషామేషా భవతి॥ సప్త దిశో నానాసూర్యాః।[౨౩] సప్త హోతార ఋత్విజః। దేవా ఆదిత్యా యే సప్త। తేభిః సోమాభీరక్షణ ఇతి॥ తదప్యామ్నాయః। దిగ్భ్రాజ ఋతూన్ కరోతి॥ ఏతయైవావృతాఽఽస సహస్రసూర్యతాయా ఇతి వైశంపాయనః॥ తస్యైషా భవతి॥ యద్ద్యావ ఇన్ద్ర తే శతగ్ం శతం భూమీః। ఉత స్యుః। నత్వా వజ్రిన్ సహస్రగ్ం సూర్యాః।[౨౪] అను న జాతమష్ట రోదసీ ఇతి॥ నానాలిఙ్గత్వాదృతూనాం నానాసూర్యత్వమ్॥ అష్టౌ తు వ్యవసితా ఇతి॥ సూర్యమణ్డలాన్యష్టాత ఊర్ధ్వమ్॥ తేషామేషా భవతి॥ చిత్రం దేవానాముదగాదనీకమ్। చక్షుర్మిత్రస్య వరుణస్యాగ్నేః। ఆప్రా ద్యావాపృథివీ అన్తరిక్షమ్। సూర్య ఆత్మా జగతస్తస్థుషశ్చేతి॥[౨౫]

సాకం ప్లాక్షిస్తప్త్రితపా నానాసూర్యాః సూర్యా నవ చ॥7॥

క్వేదమబ్భ్రం నివిశతే। క్వాయగ్ంసంవథ్సరో మిథః। క్వాహః క్వేయం దేవరాత్రీ। క్వ మాసా ఋతవః శ్రితాః॥ అర్ధమాసా ముహూర్తాః। నిమేషాస్త్రుటిభిస్సహ। క్వేమా ఆపో నివిశన్తే। యదీతో యాన్తి సంప్రతి॥ కాలా అప్సు నివిశన్తే। ఆపస్సూర్యే సమాహితాః॥[౨౬] అభ్రాణ్యపః ప్రపద్యన్తే। విద్యుథ్సూర్యే సమాహితా॥ అనవర్ణే ఇమే భూమీ। ఇయం చాసౌ చ రోదసీ॥ కిగ్ంస్విదత్రాన్తరా భూతమ్। యేనేమే విధృతే ఉభే। విష్ణునా విధృతే భూమీ। ఇతి వథ్సస్య వేదనా॥ ఇరావతీ ధేనుమతీ హి భూతమ్। సూయవసినీ మనుషే దశస్యే। [౨౭] వ్యష్టభ్నాద్రోదసీ విష్ణవేతే। దాధర్థ పృథివీమభితో మయూఖైః॥ కిం తద్విష్ణోర్బలమాహుః। కా దీప్తిః కిం పరాయణమ్। ఏకో యద్ధారయద్దేవః। రేజతీ రోదసీ ఉభే॥ వాతాద్విష్ణోర్బలమాహుః। అక్షరాద్దీప్తిరుచ్యతే। త్రిపదాద్ధారయద్దేవః। యద్విష్ణోరేకముత్తమమ్॥[౨౦] అగ్నయో వాయవశ్చైవ। ఏతదస్య పరాయణమ్॥ పృచ్ఛామి త్వా పరం మృత్యుమ్। అవమం మధ్యమం చతుమ్। లోకం చ పుణ్యపాపానామ్। ఏతత్పృచ్ఛామి సంప్రతి॥ అముమాహుః పరం మృత్యుమ్। పవమానం తు మధ్యమమ్। అగ్నిరేవావమో మృత్యుః। చన్ద్రమాశ్చతురుచ్యతే॥ [౨౯] అనాభోగాః పరం మృత్యుమ్। పాపాస్సంయన్తి సర్వదా। ఆభోగాస్త్వేవ సంయన్తి। యత్ర పుణ్యకృతో జనాః॥ తతో మధ్యమమాయన్తి। చతుమగ్నిం చ సంప్రతి॥ పృచ్ఛామి త్వా పాపకృతః। యత్ర యాతయతే యమః। త్వం నస్తద్బ్రహ్మన్ ప్రబ్రూహి। యది వేత్థాసతో గృహాన్॥ [30] కశ్యపాదుదితాస్సూర్యాః। పాపాన్నిర్ఘ్నన్తి సర్వదా। రోదస్యోరన్తర్దేశేషు। తత్ర న్యస్యన్తే వాసవైః॥ తేఽశరీరాః ప్రపద్యన్తే। యథాఽపుణ్యస్య కర్మణః। అపాణ్యపాదకేశాసః। తత్ర తేఽయోనిజా జనాః॥ మృత్వా పునర్మృత్యుమాపద్యన్తే। అద్యమానాస్స్వకర్మభిః। [30] ఆశాతికాః క్రిమయ ఇవ। తతః పూయన్తే వాసవైః॥ అపైతం మృత్యుం జయతి। య ఏవం

వేద। స ఖల్వేవంవిద్బ్రాహ్మణః। దీర్ఘశ్రుత్తమో భవతి।
కశ్యపస్యాతిథిస్సిద్ధగమనస్సిద్ధాగమనః॥ తస్యైషా భవతి॥ ఆ యస్మిన్థ్సప్త వాసవాః।
రోహన్తి పూర్వ్యా రుహః॥[౩౨] ఋషిర్ హ దీర్ఘశ్రుత్తమః। ఇన్ద్రస్య ఘర్మో అతిథిరితి॥ కశ్యపః
పశ్యకో భవతి। యత్సర్వం పరిపశ్యతీతి సౌక్ష్మ్యాత్॥ అథాగ్నేరష్టపురుషస్య॥ తస్యైషా
భవతి॥ అగ్నే నయ సుపథా రాయే అస్మాన్। విశ్వాని దేవ వయునాని విద్వాన్।
యుయోధ్యస్మజ్జుహురాణమేనః। భూయిష్ఠాం తే నమ ఉక్తిం విధేమేతి॥[33]

సమాహితా దళస్యే ఉత్తమముచ్యతే గృహాన్థ్స్వకర్మభిః పూర్వ్యా రుహ ఇతి॥8॥

అగ్నిశ్చ జాతవేదాశ్చ। సహోజా అజిరాప్రభుః। వైశ్వానరో నర్యాపాశ్చ। పఙ్క్తిరాధాశ్చ
సప్తమః। విసర్పేవాఽష్టమోఽగ్నీనామ్। ఏతేఽష్టౌ వసవః క్షితా ఇతి॥
యథర్త్వేవాగ్నేరర్చిర్వర్ణవిశేషాః। నీలార్చిశ్చ పీతకార్చిశ్చేతి॥ అథ
వాయోరేకాదశపురుషస్యైకాదశస్త్రీకస్య॥ ప్రభ్రాజమానా వ్యవదాతాః। [౩౪] యాశ్చ
వాసుకివైద్యుతాః। రజతాః పరుషాః శ్యామాః। కపిలా అతిలోహితాః। ఊర్ధ్వా అవపతన్తాశ్చ।
వైద్యుత ఇత్యేకాదశ॥ నైనం వైద్యుతో హినస్తి। య ఏవం వేద॥ స హోవాచ వ్యాసః
పారాశర్యః। విద్యుద్వధమేవాహం మృత్యుమైచ్ఛమితి॥ న త్వకామగ్ం హన్తి।[౩౫] య ఏవం
వేద॥ అథ గన్ధర్వగణాః॥ స్వాన భ్రాట్। అఙ్ఘారిర్బమ్భారిః। హస్తస్సుహస్తః।
కృశానుర్విశ్వావసుః। మూర్ధన్వాన్థ్సూర్యవర్చాః। కృతిరిత్యేకాదశ గన్ధర్వగణాః॥ దేవాశ్చ
మహాదేవాః। రశ్మయశ్చ దేవా గరగిరః॥ [౩౬] నైనం గరో హినస్తి। య ఏవం వేద॥
గౌరీమిమాయ సలిలాని తక్షతీ। ఏకపదీ ద్విపదీ సా చతుష్పదీ। అష్టాపదీ నవపదీ
బభూవుషీ। సహస్రాక్షరా పరమే వ్యోమన్నితి॥ వాచో విశేషణమ్॥ అథ నిగదవ్యాఖ్యాతాః।
తాననుక్రమిష్యామః॥ వరాహవస్స్వతపసః। [౩౭] విద్యున్మహసో ధూపయః। శ్వాపయో
గృహమేధాశ్చేత్యేతే। యే చేమేఽశిమివిద్విషః॥ పర్జన్యాస్సప్త పృథివీమభి వర్షన్తి।

వృష్టిభిరితి। ఏతయైవ విభక్తివిపరీతాః। సప్తభిర్వాతైరుదీరితాః। అమూన్లోకానభి వర్షన్తి। తేషామేషా భవతి॥ సమానమేతదుదకమ్। [30] ఉచ్చైత్యవ చాహభిః। భూమిం పర్జన్యా జిన్వన్తి। దివం జిన్వన్త్యగ్నయ ఇతి॥ యదక్షరం భూతకృతమ్। విశ్వే దేవా ఉపాసతే। మహర్షిమస్య గోప్తారమ్। జమదగ్నిమకుర్వత॥ జమదగ్నిరాప్యాయతే। ఛన్దోభిశ్చతురుత్తరైః। రాజ్ఞస్సోమస్య తృప్తాసః। [3౯] బ్రహ్మణా వీర్యావతా। శివా నః ప్రదిశో దిశః॥ తచ్ఛంయోరావృణీమహే। గాతుం యజ్ఞాయ। గాతుం యజ్ఞపతయే। దైవీ స్వస్తిరస్తు నః। స్వస్తిర్మానుషేభ్యః। ఊర్ధ్వం జిగాతు భేషజమ్। శం నో అస్తు ద్విపదే। శం చతుష్పదే॥ సోమపా ౩ అసోమపా ౩ ఇతి నిగదవ్యాఖ్యాతాః॥[౪౦]

వ్యవదాతా హన్తి గరగిరస్తపస ఉదకం తృప్తాసశ్చతుష్పద ఏకం చ॥౯॥

సహస్రవృదియం భూమిః। పరం వ్యోమ సహస్రవృత్। అశ్వినా భుజ్యూ నాసత్యా। విశ్వస్య జగతస్పతీ॥ జాయా భూమిః పతిర్వ్యోమ। మిథునం తా అతుర్యథుః। పుత్రో బృహస్పతీ రుద్రః। సరమా ఇతి స్త్రీపుమమ్॥ శుక్రం వామన్యద్యజతం వామన్యత్। విషురూపే అహనీ ద్యౌరివ స్థః। [౪౧] విశ్వా హి మాయా అవథః స్వధావన్తౌ। భద్రా వాం పూషణావిహ రాతిరస్తు॥ వాసాత్యౌ చిత్రౌ జగతో నిధానౌ। ద్యావాభూమీ చరథః సగ్ం సఖాయౌ। తావశ్వినా రాసభాశ్వా హవం మే। శుభస్పతీ ఆగతగ్ం సూర్యయా సహ॥ త్యుగ్రో హ భుజ్యుమశ్వినోదమేఘే। రయిం న కశ్చిన్మమృవాఀ ౨ అవాహాః। తమూహథుర్నౌభిరాత్మన్వతీభిః। అన్తరిక్షప్రుడ్భిరపోదకాభిః॥ [౪౨] తిస్రః క్షపస్త్రిరహాఽతివ్రజద్భిః। నాసత్యా భుజ్యుమూహథుః పతఙ్గైః। సముద్రస్య ధన్వన్నార్ద్రస్య పారే। త్రిభీరథైశ్శతపద్భిః షడశ్వైః॥ సవితారం వితన్వన్తమ్। అనుబధ్నాతి శామ్బరః। ఆపపూర్షమ్బరశ్చైవ। సవితాఽరేపసోఽభవత్॥ త్యగ్ం సుతృప్తం విదిత్వైవ। బహుసోమ గిరం వశీ। [౪౩] అన్వేతి తుగ్రో వక్రియాన్తమ్। ఆయసూయాన్త్సోమతృప్సుషు॥ స

సజ్ఞ్రామస్తమోద్యోఽత్యోతః। వాచో గాః పిపాతి తత్। స తద్గోభిస్తవాఽత్యేత్యన్యే। రక్షసాఽనన్వితాశ్చ యే॥ అన్వేతి పరివృత్యాఽస్తః। ఏవమేతౌ స్థో అశ్వినా। తే ఏతే ద్యుఃపృథివ్యోః। అహరహర్గర్భం దధాథే॥[౪౪] తయోరేతౌ వత్సావహోరాత్రే। పృథివ్యా అహః। దివో రాత్రిః। తా అవిసృష్టౌ। దమ్పతీ ఏవ భవతః॥ తయోరేతౌ వత్సౌ। అగ్నిశ్చాదిత్యశ్చ। రాత్రేర్వత్సః। శ్వేత ఆదిత్యః। అహ్నోఽగ్నిః।[౪౫] తామ్రో అరుణః। తా అవిసృష్టౌ। దమ్పతీ ఏవ భవతః॥ తయోరేతౌ వత్సౌ। వృత్రశ్చ వైద్యుతశ్చ। అగ్నేర్వృత్రః। వైద్యుత ఆదిత్యస్య। తా అవిసృష్టౌ। దమ్పతీ ఏవ భవతః॥ తయోరేతౌ వత్సౌ।[౪౬] ఉష్మా చ నీహారశ్చ। వృత్రస్యోష్మా। వైద్యుతస్య నీహారః। తౌ తావేవ ప్రతిపద్యేతే॥ సేయగ్ం రాత్రీ గర్భిణీ పుత్రేణ సంవసతి। తస్యా వా ఏతదుల్బణమ్। యద్రాత్రౌ రశ్మయః। యథా గోర్గర్భిణ్యా ఉల్బణమ్। ఏవమేతస్యా ఉల్బణమ్॥ ప్రజయిష్ణుః ప్రజయా చ పశుభిశ్చ భవతి। య ఏవం వేద। ఏతముద్యన్తమపియన్తం చేతి। ఆదిత్యః పుణ్యస్య వత్సః॥ అథ పవిత్రాఙ్గిరసః॥[౪౭]

స్థోఽపోదకాభిర్వశీ దధాథే అగ్నిస్తయోరేతౌ వత్సౌ భవతి చత్వారి చ॥10॥

పవిత్రవన్తః పరివాజమాసతే। పితైషాం ప్రత్నో అభిరక్షతి వ్రతమ్। మహస్సముద్రం వరుణస్తిరోదధే। ధీరా ఇచ్ఛేకుర్ధరుణేష్వారభమ్॥ పవిత్రం తే వితతం బ్రహ్మణస్పతే। ప్రభుర్గాత్రాణి పర్యేషి విశ్వతః। అతప్తతనూర్న తదామో అశ్నుతే। శృతాస ఇద్వహన్తస్తత్సమాశత॥ బ్రహ్మా దేవానామ్। అసతస్సద్యే తతక్షుః।[౪౮] ఋషయస్సప్తాత్రిశ్చ యత్। సర్వేఽత్రయో అగస్త్యశ్చ। నక్షత్రైశ్శంకృతోఽవసన్॥ అథ సవితుః శ్యావాశ్వస్యావర్తికామస్య॥ అమీ య ఋక్షా నిహితాస ఉచ్చా। నక్తం దదృశ్రే కుహచిద్దివేయుః। అదబ్ధాని వరుణస్య వ్రతాని। విచాకశచ్చన్ద్రమా నక్షత్రమేతి॥ తత్సవితుర్వరేణ్యమ్। భర్గో దేవస్య ధీమహి। [౪౯] ధియో యో నః ప్రచోదయాత్॥ తత్సవితుర్వృణీమహే। వయం దేవస్య భోజనమ్। శ్రేష్ఠగ్ం సర్వధాతమమ్। తురం భగస్య

ధీమహి॥ అపాగూహత సవితా తృభీన్। సర్వాన్దివో అన్ధసః। నక్తన్తాన్యభవన్దృశే। అస్థ్యస్థ్నా సంభవిష్యామః॥ నామ నామైవ నామ మే। [౧౦] నపుగ్ంసకం పుమాగ్ం స్త్ర్యస్మి। స్థావరోఽస్మ్యథ జఙ్గమః। యజేఽయక్షి యష్టాహే చ॥ మయా భూతాన్యయక్షత। పశవో మమ భూతాని। అనూబన్ధ్యోఽస్మ్యహం విభుః॥ స్త్రియస్సతీః। తా ఉ మే పుగ్ంస ఆహుః। పశ్యదక్షణ్వాన్న విచేతదన్ధః। కవిర్యః పుత్రస్స ఇమా చికేత। [౧౧] యస్తా విజానాత్సవితుః పితా సత్॥ అన్ధో మణిమవిన్దత్। తమనఙ్గులిరావయత్। అగ్రీవః ప్రత్యముఞ్చత్। తమజిహ్వా అసశ్చత॥ ఊర్ధ్వమూలమవాక్ఛాఖమ్। వృక్షం యో వేద సమ్ప్రతి। న స జాతు జనః శ్రద్దధ్యాత్। మృత్యుర్మా మారయాదితి॥ హసితగ్ం రుదితం గీతమ్। [౧౨] వీణాపణవలాసితమ్। మృతం జీవం చ యత్కించిత్। అఙ్గాని స్నేవ విద్ధి తత్॥ అతృష్యగ్గ్స్తృష్యధ్యాయత్। అస్మాజ్జాతా మే మిథూ చరన్న్। పుత్రో నిర్‌ఋత్యా వైదేహః। అచేతా యశ్చ చేతనః॥ స తం మణిమవిన్దత్। సోఽనఙ్గులిరావయత్। సోఽగ్రీవః ప్రత్యముఞ్చత్। [౧౩] సోఽజిహ్వో అసశ్చత॥ నైతమృషిం విదిత్వా నగరం ప్రవిశేత్। యది ప్రవిశేత్। మిథౌ చరిత్వా ప్రవిశేత్। తత్సమ్భవస్య వ్రతమ్॥ ఆతమగ్నే రథన్తిష్ఠ। ఏకాశ్వమేకయోజనమ్। ఏకచక్రమేకధురమ్। వాతధ్రాజిగతిం విభో॥ న రిష్యతి న వ్యథతే। [౧౪] నాస్యాక్షో యాతు సజ్జతి। యచ్ఛ్వేతాన్రోహితాగ్శ్చాగ్నేః। రథే యుక్త్వాఽధితిష్ఠతి॥ ఏకయా చ దశభిశ్చ స్వభూతే। ద్వాభ్యామిష్టయే విగ్ంశత్యా చ। తిసృభిశ్చ వహసే త్రిగ్ంశతా చ। నియుద్భిర్వాయవిహ తా విముఞ్చ॥[౧౫]

తతక్షుర్ధీమహి నామ మే చికేత గీతం ప్రత్యముఞ్చద్వ్యథతే సప్త చ॥11॥

ఆతనుష్వ ప్రతనుష్వ। ఉద్ధమాఽఽధమ సన్ధమ। ఆదిత్యే చన్ద్రవర్ణానామ్। గర్భమాధేహి యః పుమాన్॥ ఇతస్సిక్తగ్ం సూర్యగతమ్। చన్ద్రమసే రసం కృధి। వారాదం జనయాఽగ్రేఽగ్నిమ్। య ఏకో రుద్ర ఉచ్యతే॥ అసంఖ్యాతాస్సహస్రాణి। స్మర్యతే న చ

దృశ్యతే।[౫౬] ఏవమేతన్నిబోధత॥ ఆ మన్ద్రైరిన్ద్ర హరిభిః। యాహి మయూరరోమభిః। మా త్వా కేచిన్నియేమురిన్న పాశినః। దధన్వేవ తా ఇహి॥ మా మన్ద్రైరిన్ద్ర హరిభిః। యామి మయూరరోమభిః। మా మా కేచిన్నియేమురిన్న పాశినః। నిధన్వేవ తా౽ ౨ ఇమి॥ అణుభిశ్చ మహద్భిశ్చ। [౫౭] నిఘృష్వైరసమాయుతైః। కాలైర్ హరిత్వమాపన్నైః। ఇన్ద్రాయాహి సహస్రయుక్॥ అగ్నిర్విభ్రాష్టివసనః। వాయుశ్వేతసికద్రుకః। సంవథ్సరో విషూవర్ణైః। నిత్యాస్తేఽనుచరాస్తవ॥ సుబ్రహ్మణ్యోగ్ం సుబ్రహ్మణ్యోగ్ం సుబ్రహ్మణ్యోమ్। ఇన్ద్రాగచ్ఛ హరివ ఆగచ్ఛ మేధాతిథేః। మేష వృషణశ్వస్య మేనే। [౫౮] గౌరావస్కన్దిన్నహల్యాయై జార। కౌశికబ్రాహ్మణ గౌతమబ్రువాణ॥ అరుణాశ్వా ఇహాగతాః। వసవః పృథివిక్షితః। అష్టౌ దిగ్వాససోఽగ్నయః। అగ్నిశ్చ జాతవేదాశ్చేత్యేతే॥ తామ్రాశ్వాస్తామ్రరథాః। తామ్రవర్ణాస్తథాఽసితాః। దణ్డహస్తాః ఖాదగ్దతః। ఇతో రుద్రాః పరాఙ్గతాః।[౫౯] ఉక్తగ్గ్ స్థానం ప్రమాణం చ పుర ఇత॥ బృహస్పతిశ్చ సవితా చ। విశ్వరూపైరిహాగతామ్। రథేనోదకవర్త్మనా। అప్సుషా ఇతి తద్ద్వయోః॥ ఉక్తో వేషో వాసాగ్ంసి చ। కాలావయవానామితః ప్రతీచ్యా। వాసాత్యా ఇత్యశ్వినోః। కోఽన్తరిక్షే శబ్దం కరోతీతి। వాసిష్ఠో రౌహిణో మీమాగ్ంసాం చక్రే। తస్యైషా భవతి॥ వాశ్రేవ విద్యుదితి॥ బ్రహ్మణ ఉదరణమసి। బ్రహ్మణ ఉదీరణమసి। బ్రహ్మణ ఆస్తరణమసి। బ్రహ్మణ ఉపస్తరణమసి॥[౬౦]

దృశ్యతే చ మేనే పరాం గతాశ్చక్రే షట్చ॥12॥

(అపక్రామత గర్భిణ్యః) అష్టయోనీమష్టపుత్రామ్। అష్టపత్నీమిమాం మహీమ్। అహం వేద న మే మృత్యుః। న చామృత్యురఘాఽఽహరత్॥ అష్టయోన్యష్టపుత్రమ్। అష్టపదిదమన్తరిక్షమ్। అహం వేద న మే మృత్యుః। న చామృత్యురఘాఽహరత్॥ అష్టయోనీమష్టపుత్రామ్। అష్టపత్నీమమూం దివమ్।[౬౧] అహం వేద న మే మృత్యుః। న చామృత్యురఘాఽఽహరత్॥ సుత్రామాణం మహీమూషు॥ అదితిర్ద్యౌరదితిరన్తరిక్షమ్। అదితిర్మాతా స పితా స పుత్రః।

విశ్వే దేవా అదితిః పఞ్చజనాః। అదితిర్జాతమదితిర్జనిత్వమ్॥ అష్టౌ పుత్రాసో అదితేః। యే జాతాస్తన్వః పరి। దేవాఀ ఉపప్రైత్సప్తభిః [౬౨] పరా మార్తాణ్డమాస్యత్॥ సప్తభిః పుత్రైరదితిః। ఉపప్రైత్పూర్వ్యం యుగమ్। ప్రజాయై మృత్యవే తత్। పరా మార్తాణ్డమాభరదితి॥ తాననుక్రమిష్యామః॥ మిత్రశ్చ వరుణశ్చ। ధాతా చార్యమా చ। అగ్ంశశ్చ భగశ్చ। ఇన్ద్రశ్చ వివస్వాగ్శ్చేత్యేతే॥ హిరణ్యగర్భో హగ్ంసశ్శుచిషత్। బ్రహ్మజజ్ఞానం తదిత్పదమితి॥ గర్భః ప్రాజాపత్యః। అథ పురుషః సప్తపురుషః॥ [౬౩]

(యథాస్థానం గర్భిణ్యః)

అమూం దివగ్ం సప్తభిరేతే చత్వారి చ॥13॥

యోఽసౌ తపన్నుదేతి। స సర్వేషాం భూతానాం ప్రాణానాదాయోదేతి। మా మే ప్రజాయా మా పశూనామ్। మా మమ ప్రాణానాదాయోదగాః॥ అసౌ యోఽస్తమేతి। స సర్వేషాం భూతానాం ప్రాణానాదాయాస్తమేతి। మా మే ప్రజాయా మా పశూనామ్। మా మమ ప్రాణానాదాయాఽస్తంగాః॥ అసౌ య ఆపూర్యతి। స సర్వేషాం భూతానాం ప్రాణైరాపూర్యతి। [౬౪] మా మే ప్రజాయా మా పశూనామ్। మా మమ ప్రాణైరాపూరిష్ఠాః॥ అసౌ యోఽపక్షీయతి। స సర్వేషాం భూతానాం ప్రాణైరపక్షీయతి। మా మే ప్రజాయా మా పశూనామ్। మా మమ ప్రాణైరపక్షేష్ఠాః॥ అమూని నక్షత్రాణి। సర్వేషాం భూతానాం ప్రాణైరప ప్రసర్పన్తి చోత్సర్పన్తి చ। మా మే ప్రజాయా మా పశూనామ్। మా మమ ప్రాణైరప ప్రసృపత మోత్సృపత॥ [౬౫] ఇమే మాసాశ్చార్ధమాసాశ్చ। సర్వేషాం భూతానాం ప్రాణైరప ప్రసర్పన్తి చోత్సర్పన్తి చ। మా మే ప్రజాయా మా పశూనామ్। మా మమ ప్రాణైరప ప్రసృపత మోత్సృపత॥ ఇమ ఋతవః। సర్వేషాం భూతానాం ప్రాణైరప ప్రసర్పన్తి చోత్సర్పన్తి చ। మా మే ప్రజాయా మా పశూనామ్। మా మమ ప్రాణైరప ప్రసృపత మోత్సృపత॥ అయగ్ం సంవత్సరః। సర్వేషాం భూతానాం ప్రాణైరప ప్రసర్పతి చోత్సర్పతి

చ।[౬౬] మా మే ప్రజాయా మా పశూనామ్। మా మమ ప్రాణైరప ప్రసృప మోథ్సృప॥ ఇదమహః। సర్వేషాం భూతానాం ప్రాణైరప ప్రసర్పతి చోథ్సర్పతి చ। మా మే ప్రజాయా మా పశూనామ్। మా మమ ప్రాణైరప ప్రసృప మోథ్సృప॥ ఇయగ్ంరాత్రిః। సర్వేషాం భూతానాం ప్రాణైరప ప్రసర్పతి చోథ్సర్పతి చ। మా మే ప్రజాయా మా పశూనామ్। మా మమ ప్రాణైరప ప్రసృప మోథ్సృప॥ ఓం భూర్భువస్స్వః। ఏతద్వో మిథునం మా నో మిథునగ్ం రీఢ్వమ్॥[౬౭]

ప్రాణైరాపూర్యతి మోథ్సృపత చోథ్సర్పతి చ మోథ్సృప ద్వే చ॥14॥

యోऽసౌ షోడశామూని ద్వాదశాయం చతుర్దశ॥

ఉదేత్యస్తమేత్యాపూర్యత్యపక్షీయత్యమూని నక్షత్రాణీమే మాసా ఇమ ఋతవోऽయగ్ం సంవథ్సర ఇదమహరియగ్ం రాత్రిర్దశ॥

అథాదిత్యస్యాష్టపురుషస్య॥ వసూనామాదిత్యానాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥ రుద్రాణామాదిత్యానాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥ ఆదిత్యానామాదిత్యానాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥ సతాగ్ంసత్యానామ్। ఆదిత్యానాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥ అభిధూన్వతామభిఘ్నతామ్। వాతవతాం మరుతామ్। ఆదిత్యానాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥ ఋభూణామాదిత్యానాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥ విశ్వేషాం దేవానామ్। ఆదిత్యానాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥ సంవథ్సరస్య సవితుః। ఆదిత్యస్య స్థానే స్వతేజసా భాని॥ ఓం భూర్భువస్స్వః। రశ్మయో వో మిథునం మా నో మిథునగ్ం రీఢ్వమ్॥[౬౮]

ఋభూణామాదిత్యానాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని షట్చ॥15॥

ఆరోగస్య స్థానే స్వతేజసా భాని॥ భ్రాజస్య స్థానే స్వతేజసా భాని॥ పటరస్య స్థానే స్వతేజసా భాని॥ పతఙ్గస్య స్థానే స్వతేజసా భాని॥ స్వర్ణరస్య స్థానే స్వతేజసా భాని॥ జ్యోతిషీమతస్య స్థానే స్వతేజసా భాని॥ విభాసస్య స్థానే స్వతేజసా భాని॥ కశ్యపస్య స్థానే

స్వతేజసా భాని॥ ఓం భూర్భువస్స్వః। ఆపో వో మిథునం మా నో మిథునగ్ం రీఢ్వమ్॥[౬౯]

ఆరోగస్య దశ॥16॥

అథ వాయోరేకాదశపురుషస్యైకాదశస్త్రీకస్య॥ ప్రభ్రాజమానానాగ్ం రుద్రాణాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥ వ్యవదాతానాగ్ం రుద్రాణాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥ వాసుకివైద్యుతానాగ్ం రుద్రాణాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥ రజతానాగ్ం రుద్రాణాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥ పరుషాణాగ్ం రుద్రాణాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥ శ్యామానాగ్ం రుద్రాణాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥ కపిలానాగ్ం రుద్రాణాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥ అతిలోహితానాగ్ం రుద్రాణాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥ ఊర్ధ్వానాగ్ం రుద్రాణాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥[౭౦] అవపతన్తానాగ్ం రుద్రాణాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥ వైద్యుతానాగ్ం రుద్రాణాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥ ప్రభ్రాజమానీనాగ్ం రుద్రాణీనాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥ వ్యవదాతీనాగ్ం రుద్రాణీనాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥ వాసుకివైద్యుతీనాగ్ం రుద్రాణీనాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥ రజతానాగ్ం రుద్రాణీనాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥ పరుషాణాగ్ం రుద్రాణీనాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥ శ్యామానాగ్ం రుద్రాణీనాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥ కపిలానాగ్ం రుద్రాణీనాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥ అతిలోహితీనాగ్ం రుద్రాణీనాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥ ఊర్ధ్వానాగ్ం రుద్రాణీనాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥ అవపతన్తీనాగ్ం రుద్రాణీనాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥ వైద్యుతీనాగ్ం రుద్రాణీనాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥ ఓం భూర్భువస్స్వః। రూపాణి వో మిథునం మా నో మిథునగ్ం రీఢ్వమ్॥[౭౧]

ఊర్ధ్వానాగ్ం రుద్రాణాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాన్యతిలోహితీనాగ్ం రుద్రాణీనాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని పఞ్చ చ॥17॥

అథాగ్నేరష్టపురుషస్య॥ అగ్నేః పూర్వదిశ్యస్య స్థానే స్వతేజసా భాని॥ జాతవేదస ఉపదిశ్యస్య స్థానే స్వతేజసా భాని॥ సహోజసో దక్షిణదిశ్యస్య స్థానే స్వతేజసా భాని॥ అజిరాప్రభవ

ఉపదిశ్యస్య స్థానే స్వతేజసా భాని॥ వైశ్వానరస్యాపరదిశ్యస్య స్థానే స్వతేజసా భాని॥ నర్యాపస ఉపదిశ్యస్య స్థానే స్వతేజసా భాని॥ పఙ్క్తిరాధస ఉదగ్దిశ్యస్య స్థానే స్వతేజసా భాని॥ విసర్పిణ ఉపదిశ్యస్య స్థానే స్వతేజసా భాని॥ ఓం భూర్భువస్స్వః। దిశో వో మిథునం మా నో మిథునగ్ం రీఢ్వమ్॥[౭౨]

స్వరేకఞ్చ॥18॥

ఏతద్రశ్మయ ఆపో రూపాణి దిశః పఞ్చ॥

దక్షిణపూర్వస్యాం దిశి విసర్పీ నరకః। తస్మాన్నః పరిపాహి॥ దక్షిణాఽపరస్యాం దిశ్యవిసర్పీ నరకః। తస్మాన్నః పరిపాహి॥ ఉత్తరపూర్వస్యాం దిశి విషాదీ నరకః। తస్మాన్నః పరిపాహి॥ ఉత్తరాపరస్యాం దిశ్యవిషాదీ నరకః। తస్మాన్నః పరిపాహి॥ ఆ యస్మిన్థ్సప్త వాసవా ఇన్ద్రియాణి శతక్రతవిత్యేతే॥[౭౩]

దక్షిణపూర్వస్యాం నవ॥19॥

ఇన్ద్రఘోషా వో వసుభిః పురస్తాదుపదధతామ్॥ మనోజవసో వః పితృభిర్దక్షిణత ఉపదధతామ్॥ ప్రచేతా వో రుద్రైః పశ్చాదుపదధతామ్॥ విశ్వకర్మా వ ఆదిత్యైరుత్తరత ఉపదధతామ్॥ త్వష్టా వో రూపైరుపరిష్టాదుపదధతామ్॥ సంజ్ఞానం వః పశ్చాదితి॥ ఆదిత్యస్సర్వోఽగ్నిః పృథివ్యామ్॥ వాయురన్తరిక్షే॥ సూర్యో దివి॥ చన్ద్రమా దిక్షు॥ నక్షత్రాణి స్వలోకే॥ ఏవా హ్యేవ॥ ఏవా హ్యగ్నే॥ ఏవా హి వాయో॥ ఏవా హీన్ద్ర॥ ఏవా హి పూషన్॥ ఏవా హి దేవాః॥[౭౪]

దిక్షు సప్త చ॥20॥

ఆపమాపామపః సర్వాః। అస్మాదస్మాదితోఽముతః। అగ్నిర్వాయుశ్చ సూర్యశ్చ। సహ

సంచస్కరర్ధియా॥ వాయ్వ్యాశ్వా రశ్మిపతయః। మరీచ్యాత్మానో అద్రుహః। దేవీర్భువనసూవరీః। పుత్రవత్త్వాయ మే సుత॥ మహానామ్నీర్మహామానాః। మహసో మహసస్స్వః। [౭౫] దేవీః పర్జన్యసూవరీః। పుత్రవత్త్వాయ మే సుత॥ అపాఽశ్న్యుష్ణిమపా రక్షః। అపాఽశ్న్యుష్ణిమపా రఘమ్। అపాఘ్రామప చాఽవర్తిమ్। అప దేవీరితో హిత॥ వజ్రం దేవీరజీతాగ్శ్చ। భువనం దేవసూవరీః। ఆదిత్యానదితిం దేవీమ్। యోనినోర్ధ్వముదీషత॥ [౭౬] భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః। భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః। స్థిరైరఙ్గైస్తుష్టువాగ్ంసస్తనూభిః। వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః॥ స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః। స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః। స్వస్తినస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః। స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు॥ కేతవో అరుణాసశ్చ। ఋషయో వాతరశనాః। ప్రతిష్ఠాగ్ం శతధా హి। సమాహితాసో ఽసహస్రధాయసమ్॥ శివా నశ్శన్తమా భవన్తు। దివ్యా ఆప ఓషధయః। సుమృడీకా సరస్వతి। మా తే వ్యోమ సందృశి॥ [౭౭]

స్వరుదీషత వాతరశనాః షట్చ॥21॥

యోఽపాం పుష్పం వేద। పుష్పవాన్ ప్రజావాన్ పశుమాన్ భవతి। చన్ద్రమా వా అపాం పుష్పమ్। పుష్పవాన్ ప్రజావాన్ పశుమాన్ భవతి। య ఏవం వేద॥ యోఽపామాయతనం వేద। ఆయతనవాన్ భవతి। అగ్నిర్వా అపామాయతనమ్। ఆయతనవాన్ భవతి। యోఽగ్నేరాయతనం వేద। [౭౮] ఆయతనవాన్ భవతి। ఆపో వా అగ్నేరాయతనమ్। ఆయతనవాన్భవతి। య ఏవం వేద॥ యోఽపామాయతనం వేద। ఆయతనవాన్ భవతి। వాయుర్వా అపామాయతనమ్। ఆయతనవాన్భవతి। యో వాయోరాయతనం వేద। ఆయతనవాన్ భవతి।[౭౯] ఆపో వై వాయోరాయతనమ్। ఆయతనవాన్ భవతి। య ఏవం వేద॥ యోఽపామాయతనం వేద। ఆయతనవాన్ భవతి। అసౌ వై తపన్నపామాయతనమ్। ఆయతనవాన్ భవతి। యోఽముష్య తపత ఆయతనం వేద। ఆయతనవాన్ భవతి। ఆపో

వా అముష్య తపత ఆయతనమ్। [౧౦] ఆయతనవాన్ భవతి। య ఏవం వేద॥
యోఽపామాయతనం వేద। ఆయతనవాన్ భవతి। చన్ద్రమా వా అపామాయతనమ్।
ఆయతనవాన్ భవతి। యశ్చన్ద్రమస ఆయతనం వేద। ఆయతనవాన్ భవతి। ఆపో వై
చన్ద్రమస ఆయతనమ్। ఆయతనవాన్ భవతి।[౧౧] య ఏవం వేద॥ యోఽపామాయతనం
వేద। ఆయతనవాన్ భవతి। నక్షత్రాణి వా అపామాయతనమ్। ఆయతనవాన్ భవతి। యో
నక్షత్రాణామాయతనం వేద। ఆయతనవాన్ భవతి। ఆపో వై నక్షత్రాణామాయతనమ్।
ఆయతనవాన్ భవతి। య ఏవం వేద॥ [౧౨] యోఽపామాయతనం వేద। ఆయతనవాన్
భవతి। పర్జన్యో వా అపామాయతనమ్। ఆయతనవాన్ భవతి। యః పర్జన్యస్యాఽఽయతనం
వేద। ఆయతనవాన్ భవతి। ఆపో వై పర్జన్యస్యాఽఽయతనమ్। ఆయతనవాన్ భవతి। య
ఏవం వేద॥ యోఽపామాయతనం వేద। [౧౩] ఆయతనవాన్ భవతి। సంవథ్సరో వా
అపామాయతనమ్। ఆయతనవాన్ భవతి। యస్సంవథ్సరస్యాయతనం వేద। ఆయతనవాన్
భవతి। ఆపో వై సంవథ్సరస్యాఽఽయతనమ్। ఆయతనవాన్ భవతి। య ఏవం వేద॥
యోఽప్సు నావం ప్రతిష్ఠితాం వేద। ప్రత్యేవ తిష్ఠతి।[౧౪] ఇమే వై లోకా అప్సు ప్రతిష్ఠితాః।
తదేషాఽభ్యనూక్తా॥ అపాగ్ం రసముదయగ్ం సన్। సూర్యే శుక్రగ్ం సమాభృతమ్।
అపాగ్ం రసస్య యో రసః। తం వో గృహ్ణామ్యుత్తమమితి॥ ఇమే వై లోకా అపాగ్ం రసః।
తేఽముష్మిన్నాదిత్యే సమాభృతాః॥ జానుదఘ్నీముత్తరవేదీం ఖాత్వా। అపాం పూరయిత్వా
గుల్ఫదఘ్నమ్। [౧౫] పుష్కరపర్ణైః పుష్కరదణ్డైః పుష్కరైశ్చ సగ్ంస్తీర్య। తస్మిన్విహాయసే।
అగ్నిం ప్రణీయోపసమాధాయ॥ బ్రహ్మవాదినో వదన్తి। కస్మాత్ప్రణీతేఽయమగ్నిశ్చీయతే।
సాప్రణీతేఽయమప్సు హ్యయం చీయతే। అసౌ భువనేఽప్యనాహితాగ్నిరేతాః। తమభిత ఏతా
అబీష్టకా ఉపదధాతి॥ అగ్నిహోత్రే దర్శపూర్ణమాసయోః। పశుబన్ధే చాతుర్మాస్యేషు। [౧౬]
అథో ఆహుః। సర్వేషు యజ్ఞక్రతుష్వితి॥ ఏతద్ధ స్మ వా ఆహుశ్శణ్డిలాః। కమగ్నిం చినుతే।
సత్రియమగ్నిం చిన్వానః। సంవథ్సరం ప్రత్యక్షేణ॥ కమగ్నిం చినుతే। సావిత్రమగ్నిం చిన్వానః।

అముమాదిత్యం ప్రత్యక్షేణ॥ కమగ్నిం చినుతే। [౦౭] నాచికేతమగ్నిం చిన్వానః।
ప్రాణాన్ప్రత్యక్షేణ॥ కమగ్నిం చినుతే। చాతుర్ హోత్రియమగ్నిం చిన్వానః। బ్రహ్మ ప్రత్యక్షేణ॥
కమగ్నిం చినుతే। వైశ్వసృజమగ్నిం చిన్వానః। శరీరం ప్రత్యక్షేణ॥ కమగ్నిం చినుతే।
ఉపానువాక్యమాశుమగ్నిం చిన్వానః। [౦౮] ఇమాన్లోకాన్ప్రత్యక్షేణ॥ కమగ్నిం చినుతే।
ఇమమారుణకేతుకమగ్నిం చిన్వాన ఇతి। య ఏవాసౌ। ఇతశ్చాముతశ్చాఽవ్యతీపాతీ।
తమితి॥ యోఽగ్నేర్మిథూయా వేద। మిథునవాన్ భవతి। ఆపో వా అగ్నేర్మిథూయాః।
మిథునవాన్ భవతి। య ఏవం వేద॥[౦౯]

వేద భవత్యాయతనం భవతి వేద వేద తిష్ఠతి గుల్ఫదఘ్నం చాతుర్మాస్యేష్వముమాదిత్యం ప్రత్యక్షేణ కమగ్నిం చినుత ఉపానువాక్యమాశుమగ్నిం చిన్వానో మిథూయా మిథునవాన్ భవత్యేకం చ॥22॥

పృష్టమగ్నిర్వాయురసౌ వై తపశ్చన్ద్రమా నక్షత్రాణి పర్జన్యస్సంవత్సరో యోఽప్సు నావమేతద్ధ స్మ వై సత్రియగ్ం సంవత్సరగ్ం సావిత్రమముం నాచికేతం ప్రాణాగ్ంశ్చాతుర్హోత్రియం బ్రహ్మ వైశ్వసృజగ్ం శరీరముపానువాక్యమాశుమిమాన్లోకానిమమారుణకేతుకం య ఏవాసౌ॥

ఆపో వా ఇదమాసన్థ్సలిలమేవ। స ప్రజాపతిరేకః పుష్కరపర్ణే సమభవత్। తస్యాన్తర్మనసి
కామస్సమవర్తత। ఇదగ్ం సృజేయమితి। తస్మాద్యత్పురుషో మనసాఽభిగచ్ఛతి। తద్వాచా
వదతి। తత్కర్మణా కరోతి। తదేషాఽభ్యనూక్తా॥ కామస్తదగ్రే సమవర్తతాధి। మనసో రేతః
ప్రథమం యదాసీత్।[౧౦] సతో బన్ధుమసతి నిరవిన్దన్న్। హృది ప్రతీష్యా కవయో మనీషేతి॥
ఉపైనం తదుపనమతి। యత్కామో భవతి। య ఏవం వేద॥ స తపోఽతప్యత। స
తపస్తప్త్వా। శరీరమధూనుత। తస్య యన్మాగ్ంసమాసీత్॥ తతోఽరుణాః కేతవో వాతరశనా
ఋషయ ఉదతిష్ఠన్న్॥[౧౧] యే నఖాః। తే వైఖానసాః। యే వాలాః। తే వాలఖిల్యాః। యో రసః।
సోఽపామ్॥ అన్తరతః కూర్మం భూతగ్ం సర్పన్తమ్। తమబ్రవీత్। మమ వైత్వఙ్మాగ్ంసా।
సమభూత్।[౧౨] నేత్యబ్రవీత్। పూర్వమేవాహమిహాసమితి। తత్పురుషస్య పురుషత్వమ్। స

సహస్రశీర్షా పురుషః। సహస్రాక్షస్సహస్రపాత్। భూత్వోదతిష్ఠత్। తమబ్రవీత్। త్వం వై పూర్వగ్ం సమభూః। త్వమిదం పూర్వః కురుష్వేతి॥ స ఇత ఆదాయాపః।[౬౩] అఞ్జలినా పురస్తాదుపాదధాత్। ఏవాహ్యేవేతి। తత ఆదిత్య ఉదతిష్ఠత్। సా ప్రాచీ దిక్॥ అథారుణః కేతుర్దక్షిణత ఉపాదధాత్। ఏవాహ్యగ్న ఇతి। తతో వా అగ్నిరుదతిష్ఠత్। సా దక్షిణా దిక్॥ అథారుణః కేతుః పశ్చాదుపాదధాత్। ఏవాహి వాయో ఇతి।[౬౪] తతో వాయురుదతిష్ఠత్। సా ప్రతీచీ దిక్॥ అథారుణః కేతురుత్తరత ఉపాదధాత్। ఏవాహీన్ద్రేతి। తతో వా ఇన్ద్ర ఉదతిష్ఠత్। సోదీచీ దిక్॥ అథారుణః కేతుర్మధ్య ఉపాదధాత్। ఏవాహి పూషన్నితి। తతో వై పూషోదతిష్ఠత్। సేయం దిక్॥[౬౫] అథారుణః కేతురుపరిష్టాదుపాదధాత్। ఏవాహి దేవా ఇతి। తతో దేవమనుష్యాః పితరః। గన్ధర్వాప్సరసశ్చోదతిష్ఠన్న్। సోర్ధ్వా దిక్॥ యా విప్రుషో విపరాపతన్న్। తాభ్యోఽసురా రక్షాగ్ంసి పిశాచాశ్చోదతిష్ఠన్న్। తస్మాత్తే పరాభవన్న్। విప్రుడ్భ్యో హి తే సమభవన్న్॥ తదేషాఽభ్యనూక్తా॥ [౬౬] ఆపో హ యద్బృహతీర్గర్భమాయన్న్। దక్షం దధానా జనయన్తీస్స్వయంభుమ్। తత ఇమేఽధ్యసృజ్యన్త సర్గాః। అద్భ్యో వా ఇదగ్ం సమభూత్। తస్మాదిదగ్ం సర్వం బ్రహ్మ స్వయంభ్వితి॥ తస్మాదిదగ్ం సర్వగ్ం శిథిలమివాధ్రువమివాభవత్॥ ప్రజాపతిర్వావ తత్। ఆత్మనాఽఽత్మానం విధాయ। తదేవానుప్రావిశత్॥ తదేషాఽభ్యనూక్తా॥[౬౭] విధాయ లోకాన్ విధాయ భూతాని। విధాయ సర్వాః ప్రదిశో దిశశ్చ। ప్రజాపతిః ప్రథమజా ఋతస్య। ఆత్మనాఽఽత్మానమభిసంవివేశేతి॥ సర్వమేవేదమాప్త్వా। సర్వమవరుధ్య। తదేవానుప్రవిశతి। య ఏవం వేద॥[౬౮]

ఆసీదతిష్ఠన్నభూదపో వాయో ఇతి సేయం దిగభ్యనూక్తాఽభ్యనూక్తాఽష్టౌ చ॥23॥

చతుష్టయ్య ఆపో గృహ్ణాతి। చత్వారి వా అపాగ్ం రూపాణి। మేఘో విద్యుత్। స్తనయిత్నుర్వృష్టిః। తాన్యేవావరున్ధే॥ ఆతపతి వర్ష్యా గృహ్ణాతి। తాః పురస్తాదుపదధాతి।

ఏతా వై బ్రహ్మవర్చస్యా ఆపః। ముఖత ఏవ బ్రహ్మవర్చసమవరున్ధే। తస్మాన్ముఖతో బ్రహ్మవర్చసితరః॥[౯౯] కూప్యా గృహ్ణాతి। తా దక్షిణత ఉపదధాతి। ఏతా వై తేజస్వినీరాపః। తేజ ఏవాస్య దక్షిణతో దధాతి। తస్మాద్దక్షిణోఽర్ధస్తేజస్వితరః। స్థావరా గృహ్ణాతి। తాః పశ్చాదుపదధాతి। ప్రతిష్ఠితా వై స్థావరాః। పశ్చాదేవ ప్రతితిష్ఠతి॥ వహన్తీర్గృహ్ణాతి।[౧౦౦] తా ఉత్తరత ఉపదధాతి। ఓజసా వా ఏతా వహన్తీరివోద్గతీరివ ఆకూజతీరివ ధావన్తీః। ఓజ ఏవాస్యోత్తరతో దధాతి। తస్మాదుత్తరోఽర్ధ ఓజస్వితరః॥ సంభార్యా గృహ్ణాతి। తా మధ్య ఉపదధాతి। ఇయం వై సంభార్యాః। అస్యామేవ ప్రతితిష్ఠతి॥ పల్వల్యా గృహ్ణాతి। తా ఉపరిష్టాదుపాదధాతి।[౧౦౧] అసౌ వై పల్వల్యాః। అముష్యామేవ ప్రతితిష్ఠతి॥ దిక్షూపదధాతి। దిక్షు వా ఆపః। అన్నం వా ఆపః। అద్భ్యో వా అన్నం జాయతే। యదేవాద్భ్యోఽన్నం జాయతే। తదవరున్ధే॥ తం వా ఏతమరుణాః కేతవో వాతరశనా ఋషయోఽచిన్వన్న్। తస్మాదారుణకేతుకః॥ [౧౦౨] తదేషాఽభ్యనూక్తా॥ కేతవో అరుణాసశ్చ। ఋషయో వాతరశనాః। ప్రతిష్ఠాగ్ం శతధాహి। సమాహితాసో ఽసహస్రధాయసమితి॥ శతశశ్చైవ సహస్రశశ్చ ప్రతితిష్ఠతి। య ఏతమగ్నిం చినుతే। య ఉ చైనమేవం వేద॥[౧౦౩]

బ్రహ్మవర్చసితరో వహన్తీర్గృహ్ణాతి తా ఉపరిష్టాదుపాదధాత్యారుణకేతుకోఽష్టౌ చ॥24॥

జానుదఘ్నీముత్తరవేదీం ఖాత్వా। అపాం పూరయతి। అపాగ్ం సర్వత్వాయ॥ పుష్కరపర్ణగ్ం రుక్మం పురుషమిత్యుప దధాతి। తపో వై పుష్కరపర్ణమ్। సత్యగ్ం రుక్మః। అమృతం పురుషః। ఏతావద్వావాస్తి। యావదేతత్। యావదేవాస్తి। [౧౦౪] తదవరున్ధే॥ కూర్మముపదధాతి। అపామేవ మేధమవరున్ధే। అథో స్వర్గస్య లోకస్య సమష్ట్యై॥ ఆపమాపామపస్సర్వాః। అస్మాదస్మాదితోఽముతః। అగ్నిర్వాయుశ్చ సూర్యశ్చ। సహ సంచస్కరర్ధియా ఇతి। వాయ్వశ్వా రశ్మిపతయః॥ లోకం పృణచ్ఛిద్రం పృణ।[౧౦౫] యాస్తిస్రః పరమజాః॥ ఇన్ద్రఘోషా వో వసుభిరేవా హ్యావేతి॥ పఞ్చచితయ ఉపదధాతి। పాఙ్క్తోఽగ్నిః।

యావానేవాగ్నిః। తం చినుతే॥ లోకంపృణయా ద్వితీయాముపదధాతి। పఞ్చపదా పై విరాట్। తస్యా వా ఇయం పాదః। అన్తరిక్షం పాదః। ద్యౌః పాదః। దిశః పాదః। పరోరజాః పాదః॥ విరాజ్యేవ ప్రతితిష్ఠతి। య ఏతమగ్నిం చినుతే। య ఉ చైనమేవం వేద॥[౧౦౬]

అస్తి పృణాన్తరిక్షం పాదః షట్చ॥25॥

అగ్నిం ప్రణీయోపసమాధాయ। తమభిత ఏతా అబీష్టకా ఉపదధాతి। అగ్నిహోత్రే దర్శపూర్ణమాసయోః। పశుబన్ధే చాతుర్మాస్యేషు। అథో ఆహుః। సర్వేషు యజ్ఞక్రతుష్వితి॥ అథ హ స్మాహారుణస్స్వాయంభువః। సావిత్రస్సర్వోఽగ్నిరిత్యననుషఙ్గం మన్యామహే। నానా వా ఏతేషాం వీర్యాణి॥ కమగ్నిం చినుతే।[౧౦౭] సత్రియమగ్నిం చిన్వానః। కమగ్నిం చినుతే। సావిత్రమగ్నిం చిన్వానః। కమగ్నిం చినుతే। నాచికేతమగ్నిం చిన్వానః। కమగ్నిం చినుతే। చాతుర్హోత్రియమగ్నిం చిన్వానః। కమగ్నిం చినుతే। వైశ్వసృజమగ్నిం చిన్వానః। కమగ్నిం చినుతే। [౧౦౮] ఉపానువాక్యమాశుమగ్నిం చిన్వానః। కమగ్నిం చినుతే। ఇమమారుణకేతుకమగ్నిం చిన్వాన ఇతి॥ వృషా వా అగ్నిః। వృషాణౌ సఙ్గ్స్ఫాలయేత్। హన్యేతాస్య యజ్ఞః। తస్మాన్నానుషజ్యః॥ సోత్తరవేదిషు క్రతుషు చిన్వీత। ఉత్తరవేద్యాగ్ హ్యగ్నిశ్చీయతే॥ ప్రజాకామశ్చిన్వీత।[౧౦౯] ప్రాజాపత్యో వా ఏషోఽగ్నిః। ప్రాజాపత్యాః ప్రజాః। ప్రజావాన్ భవతి। య ఏవం వేద॥ పశుకామశ్చిన్వీత। సంజ్ఞానం వా ఏతత్పశూనామ్। యదాపః। పశూనామేవ సంజ్ఞానేఽగ్నిం చినుతే। పశుమాన్ భవతి। య ఏవం వేద॥[౧౧౦] వృష్టికామశ్చిన్వీత। ఆపో పై వృష్టిః। పర్జన్యో వర్షుకో భవతి। య ఏవం వేద॥ ఆమయావీ చిన్వీత। ఆపో పై భేషజమ్। భేషజమేవాస్మై కరోతి। సర్వమాయురేతి॥ అభిచరగ్గ్శ్చిన్వీత। వజ్రో వా ఆపః।[౧౧౧] వజ్రమేవ భ్రాతృవ్యేభ్యః ప్రహరతి। స్తృణుత ఏనమ్॥ తేజస్కామో యశస్కామః। బ్రహ్మవర్చసకామస్స్వర్గకామశ్చిన్వీత। ఏతావద్వా వాస్తి। యావదేతత్। యావదేవాస్తి। తదవరున్ధే॥ తస్యైతద్వ్రతమ్। వర్షతి న ధావేత్।[౧౧౨] అమృతం వా

ఆపః। అమృతస్యానన్తరిత్యై॥ నాప్సు మూత్రపురీషం కుర్యాత్। న నిష్ఠీవేత్। న వివసనస్స్నాయాత్। గుహ్యో వా ఏషోఽగ్నిః। ఏతస్యాగ్నేరనతిదాహాయ॥ న పుష్కరపర్ణాని హిరణ్యం వాఽధితిష్ఠేత్। ఏతస్యాగ్నేరనభ్యారోహాయ॥ న కూర్మస్యాశ్నీయాత్। నోదకస్యాఘాతుకాన్యేనమోదకాని భవన్తి। అఘాతుకా ఆపః। య ఏతమగ్నిం చినుతే। య ఉ చైనమేవం వేద॥[౧౦౩]

చినుతే చినుతే ప్రజాకామశ్చిన్వీత య ఏవం వేదాపోధావేదశ్నీయాచ్చత్వారి చ॥26॥

ఇమానుకం భువనా సీషధేమ। ఇన్ద్రశ్చ విశ్వే చ దేవాః॥ యజ్ఞం చ నస్తన్వం చ ప్రజాం చ। ఆదిత్యైరిన్ద్రస్సహ సీషధాతు॥ ఆదిత్యైరిన్ద్రస్సగణో మరుద్భిః। అస్మాకం భూత్వవితా తనూనామ్॥ ఆప్లవస్వ ప్రప్లవస్వ। ఆణ్డీభవజ మా ముహుః। సుఖాదీం దుఃఖనిధనామ్। ప్రతిముఞ్చస్వ స్వాం పురమ్॥[౧౦౪] మరీచయస్స్వాయంభువాః। యే శరీరాణ్యకల్పయన్। తే తే దేహం కల్పయన్తు। మా చ తే ఖ్యా స్మ తీరిషత్॥ ఉత్తిష్ఠత మా స్వప్త। అగ్నిమిచ్ఛధ్వం భారతాః। రాజ్ఞస్సోమస్య తృప్తాసః। సూర్యేణ సయుజోషసః॥ యువా సువాసాః॥ అష్టాచక్రా నవద్వారా।[౧౦౫] దేవానాం పూరయోధ్యా। తస్యాగ్ం హిరణ్మయః కోశః। స్వర్గో లోకో జ్యోతిషాఽఽవృతః॥ యో వై తాం బ్రహ్మణో వేద। అమృతేనాఽఽవృతాం పురీమ్। తస్మై బ్రహ్మ చ బ్రహ్మా చ। ఆయుః కీర్తిం ప్రజాం దదుః॥ విభ్రాజమానాగ్ం హరిణీమ్। యశసా సంపరీవృతామ్। పురగ్ం హిరణ్మయీం బ్రహ్మా। [౧౦౬] వివేశాఽపరాజితా॥ పరాజేత్యజ్యామయీ। పరాజేత్యనాశకీ। ఇహ చాముత్ర చాన్వేతి। విద్వాన్దేవాసురానుభయాన్॥ యత్కుమారీ మన్ద్రయతే। యద్యోషిద్యత్పతివ్రతా। అరిష్టం యత్కిఞ్చ క్రియతే। అగ్నిస్తదనువేధతి॥ అశృతాసశ్శృతాసశ్చ। [౧౦౭] యజ్వానో యేఽప్యయజ్వనః। స్వర్యన్తో నాపేక్షన్తే। ఇన్ద్రమగ్నిం చ యే విదుః॥ సికతా ఇవ సంయన్తి। రశ్మిభిస్సముదీరితాః। అస్మాల్లోకాదముష్మాచ్చ। ఋషిభిరదాత్పృశ్నిభి॥ అపేత వీత వి చ

సర్వ్తాతః। యేఽత్ర స్థ పురాణా యే చ నూతనాః। అహోభిరద్భిరక్తుభిర్వ్యక్తమ్। [౧౧౮]
యమో దదాత్వవసానమస్మై॥ నృ ముణన్తు నృ పాత్వర్యః। అకృష్టా యే చ కృష్టజాః।
కుమారీషు కనీనీషు। జారిణీషు చ యే హితాః॥ రేతఃపీతా ఆణ్డపీతాః। అఙ్గారేషు చ యే
హుతాః। ఉభయాన్పుత్రపౌత్రకాన్। యుపేఽహం యమరాజగాన్॥ శతమిన్ను శరదః॥ [౧౧౯]
అదో యద్బ్రహ్మ విలబమ్। పితృణాం చ యమస్య చ। వరుణస్యాశ్వినోరగ్నేః। మరుతాం చ
విహాయసామ్॥ కామప్రయవణం మే అస్తు। స హ్యేవాస్మి సనాతనః। ఇతి నాకో బ్రహ్మిశ్రవో
రాయో ధనమ్। పుత్రానాపో దేవీరిహాహితా॥[౧౨౦]

పురం నవద్వారా బ్రహ్మ చ వ్యక్తగ్ం శరదోఽష్టౌ చ॥27॥

విశీర్ష్ణీం గృధ్రశీర్ష్ణీఞ్చ। అపేతో నిర్ఋతిగ్ం హథః। పరిబాధగ్గ్ శ్వేతకుక్షమ్। నిజఙ్ఘగ్ం
శబలోదరమ్॥ స తాన్ వాచ్యాయయా సహ। అగ్నే నాశయ సందృశః। ఈర్ష్యాసూయే
బుభుక్షామ్। మన్యుం కృత్యాం చ దీధిరే। రథేన కిగ్ంశుకావతా। అగ్నే నాశయ సందృశః॥
[౧౨౧]

విశీర్ష్ణీం దశ॥28॥

పర్జన్యాయ ప్రగాయత। దివస్పుత్రాయ మీఢుషే। స నో యవసమిచ్ఛతు॥ ఇదం వచః
పర్జన్యాయ స్వరాజే। హృదో అస్త్వన్తరం తద్యుయోత। మయోభూర్వాతో
విశ్వకృష్టయస్సన్త్వస్మే। సుపిప్పలా ఓషధీర్దేవగోపాః॥ యో గర్భమోషధీనామ్। గవాం
కృణోత్యర్వతామ్। పర్జన్యః పురుషీణామ్॥[౧౨౨]

పర్జన్యాయ దశ॥29॥

పునర్మామైత్విన్ద్రియమ్। పునరాయుః పునర్భగః। పునర్బ్రాహ్మణమైతు మా॥

పునర్ద్రవిణమైతు మా। యన్మే౽ద్య రేతః పృథివీమస్కాన్। యదోషధీరప్యసరద్యదాపః।
ఇదం తత్పునరాదదే। దీర్ఘాయుత్వాయ వర్చసే॥ యన్మే రేతః ప్రసిచ్యతే। యన్మ
ఆజాయతే పునః। తేన మామమృతం కురు। తేన సుప్రజసం కురు॥[౧౨౩]
పునర్ద్వే చ॥30॥

అద్భ్యస్తిరోధా౽జాయత। తవ వైశ్రవణస్సదా। తిరోధేహి సపత్నాన్నః। యే అపో౽శ్నన్తి
కేచన॥ త్వాష్ట్రీం మాయాం వైశ్రవణః। రథగ్ం సహస్రవన్ధురమ్। పురుశ్చక్రగ్ం
సహస్రాశ్వమ్। ఆస్థాయాయాహి నో బలిమ్॥ యస్మై భూతాని బలిమావహన్తి। ధనం గావో
హస్తిహిరణ్యమశ్వాన్। [౧౨౪] అసామ సుమతౌ యజ్ఞియస్య। శ్రియం బిభ్రతో౽న్నముఖీం
విరాజమ్॥ సుదర్శనే చ క్రౌఞ్చే చ। మైనాగే చ మహాగిరౌ। సతద్వాట్టారగమన్తా।
సగ్ంహార్యన్నగరం తవ॥ ఇతి మన్త్రాః। కల్పో౽త ఊర్ధ్వమ్॥ యది బలిగ్ం హరేత్।
హిరణ్యనాభయే వితుదయే కౌబేరాయాయం బలిః।[౧౨౫] సర్వభూతాధిపతయే నమ ఇతి।
అథ బలిగ్ం హృత్వోపతిష్ఠేత॥ క్షత్త్రం క్షత్త్రం వైశ్రవణః। బ్రాహ్మణా వయగ్గ్స్మః। నమస్తే
అస్తు మా మా హిగ్ంసీః। అస్మాత్ప్రవిశ్యాన్నమద్ధీతి॥ అథ తమగ్నిమాదధీత।
యస్మిన్నేతత్కర్మ ప్రయుఞ్జీత॥ తిరోధా భూః। తిరోధా భువః।[౧౨౬] తిరోధాస్స్వః। తిరోధా
భూర్భువస్స్వః। సర్వేషాం లోకానామాధిపత్యే సీదేతి॥ అథ తమగ్నిమిన్ధీత।
యస్మిన్నేతత్కర్మ ప్రయుఞ్జీత॥ తిరోధా భూస్స్వాహా। తిరోధా భువస్స్వాహా। తిరోధా
స్వస్స్వాహా। తిరోధా భూర్భువస్స్వస్స్వాహా॥ యమిన్నస్య కాలే సర్వా ఆహుతీర్ హుతా
భవేయుః। [౧౨౭] అపి బ్రాహ్మణముఖీనాః। తస్మిన్నహ్నః కాలే ప్రయుఞ్జీత।
పరస్సుప్తజనాద్వేపి॥ మాస్మ ప్రమాద్యన్తమాధ్యాపయేత్। సర్వార్థాః సిద్ధ్యన్తే। య ఏవం
వేద। క్షుధ్యన్నిదమజానతామ్। సర్వార్థా న సిద్ధ్యన్తే॥ యస్తే విఘాతుకో భ్రాతా।
మమాన్తర్హృదయే శ్రితః।[౧౨౮] తస్మా ఇమమగ్రపిణ్డం జుహోమి। సమే౽ర్థాన్మా వివధీత్।

మయి స్వాహా॥ రాజాధిరాజాయ ప్రసహ్యసాహినే। నమో వయం వైశ్రవణాయ కుర్మహే। స మే కామాన్కామకామాయ మహ్యమ్। కామేశ్వరో వైశ్రవణో దదాతు। కుబేరాయ వైశ్రవణాయ। మహారాజాయ నమః॥ కేతవో అరుణాసశ్చ। ఋషయో వాతరశనాః। ప్రతిష్ఠాగ్ం శతధా హి। సమాహితాసో ఽసహస్రధాయసమ్॥ శివా నశ్శన్తమా భవన్తు। దివ్యా ఆప ఓషధయః। సుమృడీకా సరస్వతి। మా తే వ్యోమ సందృశి॥[౧౨౯]

అశ్వాన్పలిర్భువో భవేయుశ్శ్రితశ్చ సప్త చ॥31॥

సంవత్సరమేతద్వ్రతం చరేత్। ద్వౌ వా మాసౌ॥ నియమస్సమాసేన॥ తస్మిన్నియమవిశేషాః। త్రిషవణముదకోపస్పర్శీ। చతుర్థకాలపానభక్తస్స్యాత్। అహరహర్వా భైక్షమశ్నీయాత్। ఔదుమ్బరీభిః సమిద్భిరగ్నిం పరిచరేత్। పునర్మా మైత్త్విన్ద్రియమిత్యేతేనాఽనువాకేన। ఉద్ధృతపరిపూతాభిరద్భిః కార్యం కుర్వీత। [౧౩౦] అసంచయవాన్। అగ్నయే వాయవే సూర్యాయ। బ్రహ్మణే ప్రజాపతయే। చన్ద్రమసే నక్షత్రేభ్యః। ఋతుభ్యస్సంవత్సరాయ। వరుణాయారుణాయేతి వ్రతహోమాః। ప్రవర్గ్యవదాదేశః। అరుణాః కాణ్డఋషయః। అరణ్యేఽధీయీరన్। భద్రం కర్ణేభిరితి ద్వే జపిత్వా। [౧౩౦] మహానామ్నీభిరుదకగ్ం సగ్స్పర్శ్య। తమాచార్యో దద్యాత్। శివా నశ్శన్తమేత్యోషధీరాలభతే। సుమృడీకేతి భూమిమ్। ఏవమపవర్గే। ధేనుర్దక్షిణా। కగ్ంసం వాసశ్చ క్షౌమమ్। అన్యద్వాశుక్లమ్। యథాశక్తి వా। ఏవగ్ స్వాధ్యాయధర్మేణ। అరణ్యేఽధీయీత। తపస్వీ పుణ్యో భవతి తపస్వీ పుణ్యో భవతి॥[౧౩౨]

కుర్వీత జపిత్వా స్వాధ్యాయ ధర్మేణ ద్వే చ॥32॥

భద్రగ్ స్మృతిస్సాకంజానామక్ష్యతితామ్రాణ్యత్యూర్ధ్వాక్ష ఆరోగః క్వేదమగ్నిశ్చ సహస్రవృత్పవిత్రవన్త ఆతనుష్వాష్టయోనీం యోఽసావథాదిత్యస్యారోగస్యాథ వాయోరథాగ్నేర్దక్షిణాపూర్వస్యామిన్ద్రఘోషా వ ఆపమాపాం యోఽసామాపో వై చతుష్టయ్యో జానదఘ్నీమగ్నిం ప్రణీయేమానుకం విశీర్ష్ణీం పర్జన్యాయ పునరద్భ్యః సంవత్సరం ద్వాత్రిగ్ం శత్॥32॥

భద్రం జ్యోతిషా తస్మిన్రాజానం కశ్యపాథ్సహస్రవృదియం నపుగ్ం సకమష్టయోనీమవపతన్తానామాయతనవాన్ భవతి సతో బన్ధం తా ఉత్తరతో వజ్రమేవ పునర్మ్మైతు త్రిగ్ంశదుత్తరశతమ్॥132॥

భద్రం తపస్వీ పుణ్యో భవతి తపస్వీ పుణ్యో భవతి॥

భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః। భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః। స్థిరైరఙ్గైస్తుష్టువాగ్ంసస్తనూభిః। వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః॥ స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః। స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః। స్వస్తినస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః। స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు॥ ఓం శాన్తిః శాన్తిః శాన్తిః॥

॥హరిః ఓమ్॥

॥శ్రీ కృష్ణార్పణమస్తు॥